

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 65. ТОМ 2
ISSUE 65. VOLUME 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 10 від 31.08.2023 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – Вип. 65. Том 2. – 372 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Батюк Т.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Баукова А.Ю.** – кандидат історичних наук, доцент (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габілітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Заєць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Лазурко Л.М.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Маршалек-Кава Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медвідь О.В.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петrenchко О.М.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Попп Р.П.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, професор (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначикова Марія** – доктор наук (дос. ССс., Ph.D.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Футала В.П.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музеєзнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (032 – Історія та археологія).

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2023
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2023

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 10 from 31.08.2023)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomrya]. – Drohobych : Publishing House “Helvetica”, 2023. – Issue 65. Volume 2. – 372 p.

The journal is intended for all interested in high school pedagogy, philology, art, and history.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Ilnytskyi** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Andriev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **T. Batiuk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Baukova** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Lviv National University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Haliv** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Associate Professor (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomria** – Doctor of Philology, Professor (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Uzhhorod National University); **M. Kravchyk** – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (International Humanitarian University); **L. Lazurko** – Doctor of History, Professor; **Marszalek-Kawa Joanna** – Doctor of Science, Associate Professor (Nicolaus Copernicus University in Torun, Torun, Poland); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiv** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Medvid** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhytska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko State Drohobych Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **R. Popp** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University); **I. Stashevska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **A. Stashevskyi** – Doctor of Arts, Professor (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **Y. Stetsyk** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Futala** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Ustymenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **H. Yavorska** – Doctor of Education, Professor (International Humanitarian University); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University).

The collection is included in such international databases as Index Copernicus International.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 No 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specialization), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

Based on the Order of Ministry of Education and Science of Ukraine No 1290 dated 30.11.2021 (annex 3), the journal is included in the List of professional editions of Ukraine (category “B”) in the area of of Historical Sciences (032 – History and Archeology).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.apfn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@apfn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2023
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2023

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ

Микола ГАЛІВ, Василь МЕНЬКО, РЕЦЕНЗУВАННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ З ІСТОРІЇ ОСВІТИ НА СТОРІНКАХ ЧАСОПИСУ «ЗАПИСКИ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА» (1895–1914): ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АКЦЕНТИ.....	4
Парасковія ДВОРЯНИН ВИСВІТЛЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ (2014–2023).....	18
Роман КОРСАК, Тетяна ГУШТАН, Віктор МАЛЕЦ ІСТОРІЯ ТА ЕТАПИ СТВОРЕННЯ І РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ХАРЧОВОЇ БЕЗПЕКИ НАССР.....	24
Олександр ЛИСЕНКО, Олександр МАЄВСЬКИЙ, Людмила ХОЙНАЦЬКА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ОБРАЗУ «ІНШОГО»/ «ВОРОГА» В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕГМЕНТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014–2023 РР.....	30
Олексій МАЗУРІН ТАНКИ «АБРАМС» У ВЕЙКО – ЧОМУ І ЯК ЗБРОЙНІ СИЛИ США БУЛИ ЗАСТОСОВАНІ У ПРОТИСТОЯННІ З ТОТАЛІТАРНОЮ СЕКТОЮ «ГІЛКА ДАВИДОВА».....	45

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Володимир КРОТ, Вікторія ШАБУНІНА, Оксана ТУР ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА Й КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО (ЗА МЕМУАРАМИ Є. ЧИКАЛЕНКА).....	52
Оксана ЛАГОДА, Яньвень ЛІНЬ СТИЛІЗАЦІЯ ЗОВНІШНОСТІ ДЕНДІ ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЧОЛОВІЧІЙ МОДІ.....	60
Людмила ЛАДОНЬКО, Олег ВОРОНКО ЕВОЛЮЦІЯ ПІДХОДІВ ДО МЕНЕДЖМЕНТУ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ: ДОСВІД КРАЇН ЄС.....	68
Мінсюань ЛЮ ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ШКОЛИ СІЯНХУА НА РОЗВИТОК МІСЬКОГО ПЕЙЗАЖУ В КИТАЙСЬКОМУ ЖИВОПИСІ ХХ СТ.....	74
Михайло НОВІКОВ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ “ADRIEN M & CLAIRE B”.....	83
Юлія ОМЕТЮХ РОЛЬ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ПІСНІ У ПАРАЛІТУРГІЙНІЙ МУЗИЦІ СУЧАСНОСТІ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	89
Лідія ОСТАП'ЮК, Тетяна ДУДА, Тамара НИЖЕГОРОДЦЕВА І ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ВІДКРИТИЙ ФЕСТИВАЛЬ-КОНКУРС ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ІМЕНІ МИХАЙЛА КРЕЧКА – 2023: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ.....	95
Наталія ПАХОТА, Тетяна СЕМЕНЧУК, Любов ЯЦЕНКО КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ВЕДЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ПІДПРИЄМСТВА.....	102
Інна ПЕТРОВА ТЕХНОЛОГІЧНІ ТА КОМПОЗИЦІЙНО-СТИЛІСТИЧНІ СКЛАДОВІ ВІТРАЖІВ ЛЕОНТІЯ ГРИНЮКА.....	108
Олександр ПЛАХОТНЮК, Роман БЕРЕСТ, Майя ГАРБУЗЮК ГЕНЕЗА ВУЛИЧНИХ ТАНЦІВ (STREET DENS): ТРАКТУВАННЯ ОСНОВНИЙ ДЕФІНІЦІЙ.....	114

Ярослав САПЕГО, Роман БЕРЕСТ СТИЛІСТИЧНІ ВИКОНАННЯ НАРОДНОЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БОЙКІВ У ВЕСНЯНОМУ-ЛІТНЬОМУ ЦИКЛІ СВЯТКУВАНЬ.....	121
Олена СВІТЛИЧНА, Ірина УДРІС, Олена ЗАЛЕВСЬКА ТЕХНІКА КІРІГАМІ ЯК ПРИКЛАД ДЕКОРУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРЕДМЕТНОГО ДИЗАЙНУ.....	128
Леся СЕМЧУК ДОСЛІДНИЦЬКІ ТА ТВОРЧІ ПРАКТИКИ ГАННИ РОГАТИНСЬКОЇ В АСПЕКТІ РЕПЛІКАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ ВИШИТОЇ СОРОЧКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	139
Олена СКВОРЦОВА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФАХОВОЇ ВОКАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА РУБЕЖІ ХХ–ХХІ СТОЛІТЬ.....	146
МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО	
Наталія КУСПІСЬ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОВТОРУ ЯК ЕКСПРЕСИВНОГО СИНТАКСИЧНОГО ЗАСОБУ У СЛОГАНАХ АНГЛОМОВНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ РЕКЛАМИ ГОТЕЛІВ.....	152
Віра ЛАВРУХІНА ЛІНГВОКРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОМАНУ ДЖ. ОРВЕЛЛА «1984».....	156
Оксана ЛЕВЧУК ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ.....	162
Світлана ЛЕНСЬКА СПЕЦИФІКА СУРЯДНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У НОВЕЛІ ГРИГОРА ТЮТЮННИКА «ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ».....	168
Оксана ЛОЗИНСЬКА ОПОЗИЦІЯ РАДОСТІ ТА СМУТКУ У ПОЛЬСЬКІЙ КІНЕМАТИЧНІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ.....	173
Yuliia MASLOVA, Dariia MASLOVA, Viktoriia ULIANOVA LINGUISTIC AND COMMUNICATIVE ASPECT OF SOCIAL NETWORKS: MECHANISMS OF MUTUAL INFLUENCE.....	181
Олена МАТІЄНКО, Світлана БУЧАЦЬКА МЕДАЛІНГВІСТИЧНИЙ РЕСУРС ЛЕКСИЧНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПОДКАСТАХ.....	189
Олена МЕЛЬНИЦЬКА, Ольга КУДЕЛЬСЬКА СЛЕНГ В СУЧАСНІЙ ІНТЕРНЕТ КОМУНІКАЦІЇ (НА ОСНОВІ TWITTER).....	195
Антоніна МЕРЕНИЧ ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІХ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ У ЗБІРЦІ ПОВІСТЕЙ А. ДІМАРОВА «МІСТЕЧКОВІ ІСТОРІЇ»: МОВНОРІВНЕВИЙ ПОТЕНЦІАЛ.....	203
Алла НУРАДУМКА LINGUISTIC BASIS OF MODERN CLICKBAIT NEWSPAPER HEADLINES.....	210
Катерина НІКОЛЕНКО ПОЄДНАННЯ ФЕМІННОГО І МИСТЕЦЬКОГО ДИСКУРСІВ У КАНАДСЬКОМУ РОМАНІ ХХ СТ.....	217
Ольга НІКОЛЕНКО РІЗНОВИДИ ІНТЕРТЕКСТУ В РОМАНІ ЛЮСІ МОД МОНТГОМЕРІ «ЕНН ІЗ ЗЕЛЕНИХ ДАХІВ».....	223
Віталій ОХРІМЕНКО, Марина ОХРІМЕНКО ВАРІЮВАННЯ ЗВУКІВ В ОНОМАТОПЕЇЧНІЙ ЛЕКСИЦІ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ КОРЕЙСЬКОЇ МОВИ).....	233

Larysa PAVLICHENKO, Liliia BILAS “ECOLOGICAL CATASTROPHE” AMID THE WAR IN UKRAINE IN BRITISH AND AMERICAN MEDIA: CDA.....	238
Алла ПАВЛОВА РЕЛЕВАНТНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО ТА ХРИСТИЯНСЬКОГО ЕТОСІВ У ФОЛЬКЛОРНОМУ ТВОРІ: БУТТЯ – ІСТИНА – ЛЮБОВ.....	245
ПЕДАГОГІКА	
Юлія КЛОЧКОВА МЕТОДИКА ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	251
Людмила КОБИЛЕЦЬКА, Данута МРИГЛОД ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД.....	257
Костянтин КОМІСАРОВ, Юлія БОРИШПОЛЕЦЬ СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСОБІВ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ МОДАЛЬНОСТІ У СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА.....	263
Артем КОРОЛЬОВ НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО СУТНІСНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ	271
Ірина КУЗЬМА, Олександра ЯНКОВИЧ ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ У 60-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ.....	277
Оксана КУПНА, ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ.....	283
Віталій КУРИЛО, Олена КАРАМАН, Вікторія СТЕПАНЕНКО СУГЕСТІЯ І КОНТРСУГЕСТІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ ВІЙНИ.....	289
Оксана КУЧЕРЯВА СИСТЕМА РОБОТИ З РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ.....	299
Olena LUTSENKO, Natalia SEMINIKHUNA NAVIGATING CHALLENGES AND MAXIMISING OPPORTUNITIES: ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN LARGE UNIVERSITY CLASSES.....	305
Олена МАТВІЄНКО, Ірина МАТВІЄНКО ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗВО.....	311
Ніна МИХАЛЬЧУК, Тетяна РУДЮК ЛІТЕРАТУРНИЙ АНТРОПОНІМ ЯК ЗАГОЛОВОК: ОСОБЛИВОСТІ ШКІЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАЗВИ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ.....	318
Юлія НАБОК-БАБЕНКО ВИКОРИСТАННЯ ТЕКСТІВ У ТЕСТОВОМУ ОЦІНЮВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЮ.....	324
Gunel Azad NAGIEVA METHODICAL ISSUES OF ELIMINATING THE NEGATIVE EFFECTS OF DEMOGRAPHIC FACTORS IN SCHOOL.....	330

Євгенія ОПАЦЬКА РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	338
Тетяна ПАНТЮК, Лілія СТАХІВ, Василь СТАХІВ, Сузанна ВОЛОШИН ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ КРІЗЬ ПРИЗМУ АНАЛІЗУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	344
Оксана ПАСЬКО, Марія КРАВЧЕНКО ІНТЕГРАЦІЯ МЕНЕДЖМЕНТУ У НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ.....	352
Микола ПОЛЯНКО ВПЛИВ ВИДАТНИХ ПОСТАТЕЙ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА МУЗИЧНЕ ЖИТТЯ ТА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ. – ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ ХХ СТ.....	357

Костянтин КОМІСАРОВ,

orcid.org/0000-0002-2164-6244

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри японської мови і перекладу
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) *k.komisarov@kubg.edu.ua*

Юлія БОРИШПОЛЕЦЬ,

orcid.org/0009-0001-9958-9315

старший викладач кафедри японської мови і перекладу,
заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) *y.boryshpolets@kubg.edu.ua*

СЕМАНТИКО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСОБІВ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ МОДАЛЬНОСТІ У СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ МОВІ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

Статтю присвячено аналізу семантико-функціональних особливостей засобів репрезентації модальності у сучасній японській мові з позицій лінгводидактики. Було виявлено головні проблемні моменти і рекомендовано потенційні шляхи їхнього подолання у процесі навчання японської мови як іноземної. Модальність як об'єкт вивчення завжди була й залишається складною підсистемою хоча б тому, що серед мовознавців відсутня узгоджена точка зору щодо обсягу цієї категорії. Вона виражає спосіб ментально-чуттєвого відображення дійсності, а кількість таких способів – значна й різноманітна. Японська мова має гармонійно розвинену і доволі масштабну систему модальних засобів, що спричиняє суттєві труднощі для здобувачів освіти.

Було встановлено, що схеми репрезентації модальності класифікуються на теренах Японії переважно за семантико-функціональним та структурно-морфологічним критеріями з обов'язковим урахуванням чинників мовця й адресата, а найцікавішими для лінгводидактики є допоміжні елементи, що приєднуються до форм присудка. Аналіз показав, що у процесі дослідження категорії модальності слід насамперед зважати на формальні показники, а також доносити цю необхідність до здобувачів освіти. Достатньо ефективним та наочним видається виділення двох великих семантико-функціональних груп засобів репрезентації модальності в японській мові: суб'єктивне припущення та аксіологічна модальність.

Також, на заняттях з японської мови варто наголошувати на тому, що в японській культурі має значення джерело отримання інформації, а також її достовірність, та ілюструвати цей факт за допомогою категорії модальності. Обставини здобуття інформації поступають рівневі зацікавленості мовця. Якщо ж говорити про зацікавленість в інформації взагалі, то не можна випускати з поля зору психоемоційний стан автора повідомлення.

Ключові слова: лінгводидактика, категорія модальності, автор і адресат повідомлення, диктум і модус, суб'єктивне припущення, аксіологічна модальність.

Kostiantyn KOMISAROV,

orcid.org/0000-0002-2164-6244

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of the Japanese Language and Translation
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) *k.komisarov@kubg.edu.ua*

Yulia BORYSHPOLETS,

orcid.org/0009-0001-9958-9315

Senior Lecturer at the Department of the Japanese Language and Translation,
Deputy Dean for Scientific, Methodical and Educational Work
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine) *y.boryshpolets@kubg.edu.ua*

SEMANTIC AND FUNCTIONAL FEATURES OF THE MEANS EXPRESSING MODALITY IN THE MODERN JAPANESE LANGUAGE AS AN ISSUE OF LINGUISTIC DIDACTICS

The article is devoted to analysis of the semantic and functional features of modality units in the modern Japanese language from the standpoint of linguistic didactics. The main problematic points were identified and potential ways to overcome them in the process of teaching Japanese as a foreign language were recommended. Modality as an object of study has always been and remains a complex subsystem, because there is no agreed point of view among linguists regarding the scope of this category. It expresses a way of mental-sensory reflection of reality, and the number of such ways is significant and diverse. The Japanese language has a harmoniously developed and fairly large-scale system of modality units, which causes significant difficulties for the students.

It was established that modality representation schemes are classified in Japan mainly according to semantic-functional and structural-morphological criteria with mandatory consideration of speaker and addressee factors, and the most interesting for linguistic didactics are auxiliary elements attached to predicate forms. The analysis showed that in the process of researching the category of modality, one should first of all pay attention to formal indicators, as well as convey this necessity to the students. Specifying the two large semantic-functional groups of modality units in the Japanese language – subjective assumption and axiological modality – appears to be quite effective and clear.

Besides, in the Japanese language classes, it is worth emphasizing that in the Japanese culture the source of obtaining information and its reliability are important, as well as illustrating this fact with the help of the category of modality. Circumstances of obtaining information are inferior to the level of interest of the speaker. As for the interest in information in general, psycho-emotional state of the author of the message cannot be overlooked.

Key words: *linguistic didactics, category of modality, author and addressee of the message, dictum and modus, subjective assumption, axiological modality.*

Постановка проблеми. Сучасні дослідники переважно доходять спільної думки у тому, що модальність як об'єкт вивчення є складною підсистемою вже тому, що серед мовознавців відсутня узгоджена точка зору щодо обсягу цієї категорії. Традиційно розрізняють об'єктивну (співвідношення висловлюваного із позамовною дійсністю) і суб'єктивну (відношення мовця до змісту висловлюваного) модальність (Юхимець, 2010: 184). Модальність інтерпретується як категорія, що виражає спосіб ментально-чуттєвого відображення дійсності, а кількість таких способів – значна й різноманітна: залежно від змісту речення мовець може експлікувати той чи інший різновид чуттєвого сприйняття, що є своєрідним суб'єктивним простором між змістом речення і позамовною дійсністю (Бріцин, Мозгунов, 2013: 137).

Окрім того необхідно розуміти, що японська мова має масштабну і гармонійно розвинену систему формальних засобів репрезентації модальності, а це є неабияким викликом для здобувачів освіти, що вивчають японську мову як іноземну. У японській лінгвістиці модальність інтерпретується переважно з психічного ставлення мовця до свого повідомлення на момент мовлення. До стрижневих модальних значень провідні японські дослідники відносять потенційну можливість, неминучість, реалістичність та випадковість і рекомендують розрізняти модальність по відношенню до позамовної дійсності та модальність по відношенню до адресата повідомлення

(об'єктивну та суб'єктивну модальність). Також, ефективним постає розгляд структурних особливостей японського речення з когнітивної точки зору з опорою на теорію про модальність речення Ш. Баллі, згідно з якою судження базується на двох невід'ємних сутностях – диктумі й модусі (日本語文法大辞典, 2001: 790).

До того ж, як справедливо відзначають вітчизняні дослідниці Оксана Асадчих та Вікторія Філонова, вивчення українськими студентами японської мови як основної відбувається в умовах міжмовної інтерференції, першокурсники стикаються з абсолютно незнайомою системою мови і, відповідно, необхідністю оволодіння новим кодом та формування механізмів кодування іншими засобами, що не сприяє ефективності навчання. Отже, важливим чинником є надання здобувачам освіти мотивації для подальшого успішного вивчення японської мови, і тут ідеться, насамперед, про мотиви пізнавального характеру: бажання оволодіти новою мовою, читати літературу цією мовою, ознайомитися з культурою нації-носія. Така мотивація підвищує ефективність навчання попри окремі методичні недоліки (Асадчих, Філонова, 2018: 10–12). Це може й має бути враховано у процесі розробки алгоритмів презентації здобувачам освіти навчального матеріалу, присвяченого категорії модальності у сучасній японській мові.

Аналіз досліджень. Сучасні японські лінгвісти Кіндаїчі Харухіко, Хаяші Окі та Шібата Такеші розглядають модальність як спосіб констатації факту за допомогою граматичних засобів (判断の

表現) у системі 表現と文法 (мовлення та граматики) на одному рівні з іншими способами мовно-мовленнєвої репрезентації об'єктивної дійсності (日本語百科大事典, 1995: 193–214).

Національний науково-дослідний інститут японської мови (国立国語研究所) пропонує проводити дослідження модальності, зокрема, у таких напрямках, як опис конкретних прикладів функціонування модального засобу на основі його базового значення та категоризація різних модальних засобів за функціонально-семантичним критерієм із подальшим виявленням специфіки практичного застосування кожного засобу в середині окреслених категорій (井上, 2002: 135–141), що є вельми актуальним з погляду лінгводидактики і з огляду на тему нашого дослідження.

Не менш актуальним видається приділення у процесі навчання іноземної мови належної уваги культурологічним аспектам. Як слушно зазначає Костянтин Мізін, гострота проблеми виявлення культурного навантаження мовних одиниць не спадає в сучасному мовознавстві, і лінгвоспецифічність має суттєве методологічне значення для антропологічно спрямованих напрямів мовознавства. Верифікаційну значущість у цьому розумінні мають праці, виконані в царині зіставної лінгвокультурології (Мізін, 2017: 208–209). У зв'язку з цим хочемо зазначити, що подаючи для вивчення засоби репрезентації модальності в японській мові, корисно акцентувати увагу студентів на їхній подібності до відповідних засобів рідної мови або ж специфічності, зумовленої світоглядними та культурними особливостями мовного колективу.

Розмірковуючи про модальність як про виклик для лінгводидактики в європейському ареалі, дослідники здебільшого наголошують на актуальності вивчення варіативності просодичних одиниць передавання модальних відношень у мовленні як важливого складника загальнолінгвістичної проблеми мовного варіювання й лінгводидактичної проблеми викладання іноземної мови, тож дослідження зосереджені на ускладненнях в інтонаційному оформленні іншомовного мовлення й прогнозуванні можливих інтонаційних помилок та засобів їхнього запобігання у процесі навчання іноземної мови поза межами середовища її функціонування (Юхимець, 2010: 182–183).

Що ж до Японії, то, коротко наголосивши на пов'язаних із модальністю засадничих моментах загальнолінгвістичного характеру, науковці одразу ж переходять до проблем функціонально-синтаксичного плану. Зазначається, що, про-

аналізувавши зміст речення, можна умовно виділити дві великі частини: першу, яка описує речі об'єктивно та концептуально (диктум), і другу, в якій виражається психічний настрій автора повідомлення, його ставлення до інформації, що передається (модус) (加藤泰彦, 福地務, 1995).

Вітчизняний фахівець, автор ґрунтовних досліджень на тему модальності у сучасній японській мові, Дмитро Москальов, говорячи про модальні функції усталених граматичних конструкцій, насамперед проводить розмежування між сферами реальності та ірреальності. У сфері ірреальності розглядаються субкатегорії необхідності, оптативності та можливості. Окремо розробляється субкатегорія ймовірності, яка включає епістемічну необхідність, епістемічну можливість, вірогідність та евіденційність. Усталені граматичні конструкції, що надають висловлюванню емоційно-оцінного забарвлення, згаданий автор відносить до периферії модальності (Москальов, 2017). Таке бачення здебільшого корелює з поглядами провідних японських лінгвістів, а також із нашою власною позицією, що дало підстави та можливість спиратися на цю концепцію у ході дослідження.

Мета статті – виробити ефективні механізми презентації мовного матеріалу, присвяченого категорії модальності, у процесі навчання японської мови як іноземної із залученням експлікації лінгвоспецифіки формальних засобів вираження модальних значень у сучасній японській мові, спираючись на перспективні методики, орієнтовані на підсилення верифікаційної надійності методологічних процедур актуальних на сьогодні антрополінгвістичних розвідок, зокрема лінгвокультурологічних.

Виклад основного матеріалу. Розпочинаючи підготовку навчального матеріалу з модальності для практичного курсу японської мови, корисно знати, що японські лінгвісти та фахівці у царині методики викладання японської мови як іноземної переважно класифікують схеми репрезентації модальності у мові за семантико-функціональним та структурно-морфологічним критеріями з обов'язковим урахуванням чинників мовця й адресата, що є, на нашу думку, одним зі свідчень утвердження ідей антропоцентризму у лінгвістиці. За семантико-функціональним критерієм традиційно виділяються такі схеми: 1) із проєкцією на зміст: а) ствердження/заперечення (断定・否定); б) припущення/питання (推量・疑問); 2) із проєкцією на реципієнта інформації: в) прохання, наказ, запрошення, дозвіл, пропозиція, надання, уточнення, декларація (依頼・命令・勸

誘・許可・申し出・提供・確認・宣言) (条件表現, 1998: 116–161).

Такі модальні значення, як ствердження, волевиявлення, припущення, прогнозування, спосіб передачі інформації з урахуванням специфіки співрозмовника тощо, мають у японській мові регулярні форми вираження, які прийнято називати “モード” або “モダリティ”。 Категорія модальності в японській мові об’єднує щонайменш три субкатегорії (модальні класи), які виділяються за структурно-морфологічним критерієм і традиційно характеризуються такими засобами: 1) форми присудка (минулий чи теперішньо-майбутній час); 2) допоміжні елементи, що приєднуються до форм присудка; 3) заключні частки (か, よ, ね та інші), модальні прислівники (絶対 абсолютно, きっと напевно, 多分 мабуть та інші) тощо.

Найбільший інтерес з погляду лінгводидактики становить, поза сумнівом, другий із виділених модальних класів, а аналіз японського мовного матеріалу (як усного, так і письмового) дозволяє дійти доволі закономірного висновку: у процесі дослідження системи японської мови слід у першу чергу орієнтуватися на формальні показники, граматичні формальні засоби вираження – їхня система є доволі стрункою. На наше переконання, не слід починати з семантики (意義) – спершу потрібно визначитися з формою (構造), орієнтуючись на яку можна в більшості випадків скласти адекватне уявлення і про функцію (機能). Справедливість такого підходу до роботи з матеріалом японської мови була обґрунтована неодноразово. Ще раз наголосимо: щодо категорії модальності сучасна японська лінгводидактика закликає зосереджувати головну увагу не на просодиці, не на семантиці чи чомусь іншому, а саме на формі. Формальні засоби, про які йдеться, задля зручності й за традицією, що склалася у сучасних студіях, присвячених модальності, будемо називати *модальними операторами* (Бріцин, Мозгунов, 2013).

Отже, висловлення, що належать до другого модального класу, постають актуальними з точки зору аналізу їх за різними критеріями (граматичним, семантичним, функціональним) з наступною дистрибуцією у програмі навчального курсу. Допоміжні дієслова та еквівалентні їм засоби можна розглядати під різним кутом, але найефективнішим і достатньо наочним видається виділення двох великих семантико-функціональних груп. Перша з них акумулює висловлення, функціональне призначення яких полягає у встановленні істинності факту чи події і передаванні судження

мовця з цього приводу, яке засноване, насамперед, на інтуїції автора повідомлення, його персональному досвіді, дотичних обставинах, а також на інформації, отриманій мовцем у різний спосіб від інших осіб. Такі висловлення у переважній більшості мають форму *суб’єктивного припущення*. Цю групу репрезентують такі модальні оператори, як ~ だろう, ~ そうだ, ~ ようだ, ~ らしい, ~ かもしれない, ~ にちがいない, ~ まい тощо. До другої групи зараховуються висловлення, де співрозмовникові, найвірогідніше, уже відомий факт чи подія, про яку говорить автор, а реалізується тут здебільшого *аксіологічна модальність* (оцінка, цінність, вагомість). Це, по суті, ставлення мовця до змісту власного повідомлення, тобто можна сказати, що функціональне призначення таких висловлень полягає у трансляції співрозмовникові емоційно-психологічного фону, пов’язаного у свідомості адресанта із певним фрагментом дійсності. Тут маємо справу з модальними операторами ~ はずだ, ~ ことになる, ~ わけだ, ~ ことだ, ~ ものだ, ~ のだ, ~ ところだ та іншими.

У переважній більшості мовознавці на теренах Японії схиляються до думки, що найбільш суб’єктивна модальна експлікація ступеню достовірності інформації відбувається за допомогою модального оператора ~ だろう (ввічливо-нейтральний еквівалент – ~ でしょう). Мається на увазі, що мовець не надто переймається пошуком об’єктивних підстав для власного твердження, а просто керується фактами зі свого досвіду та фоновими знаннями: こういう行為を無意味というなら、人生のすべては無意味になるだろう。 *Якщо стверджувати, що такі дії не мають сенсу, то виходить, що сенсу позбавлене ціле життя* (加藤泰彦, 福地務, 1995: 115). Як свідчить мовний матеріал, за допомогою таких висловлень можуть вербалізуватися найрізноманітніші припущення: від максимально конкретних до доволі абстрактних, як із вказівкою на певну часову площину, так і безвідносно до конкретного часу. До речі, темпоральна диференціація реалізується тут доволі прозоро і прогнозовано – за допомогою часових форм дієслова, що передують модальному оператору: 彼は多分、試験に合格するだろう。 *Мабуть, він складе іспит успішно*; 彼は多分、試験に合格しただろう。 *Мабуть, він склав іспит успішно* (加藤泰彦, 福地務, 1995: 115).

Слід неодмінно пам’ятати (і наголошувати під час аудиторних занять) про одну важливу функціональну особливість модального оператора ~ だろう – здатність виступати твірним елементом риторичного питання: 一体全体、このごろの学

生は何を考えているんだろう。I про що тільки думають нинішні студенти!? (加藤泰彦, 福地務, 1995: 115). Ще однією цікавою особливістю ~ だろう (цього разу – семантико-морфологічною) є потенційна можливість приєднання ще одного модального оператора – ~と思う (Я вважаю, що...: 来週までには原稿ができていだろうと思っています。Я вважаю, що, мабуть, до наступного тижня тези будуть готові (加藤泰彦, 福地務, 1995: 116).

Переходячи до аналізу висловлень із наступним модальним оператором – ~そうだ (~そうです) –, ще раз наголосимо на важливості паралельно застосовувати три критерії: морфологічний, семантико-функціональний та синтаксичний, оскільки, відзначаючи на основі дослідження великого масиву сучасних текстів високу частотність уживання цього формального засобу, слід бути уважними і неодмінно помічати, що, залежно від форми присудка, яка передує модальному оператору ~そうだ, буде виражатися одне з двох основних і, можна навіть сказати, – кардинально різних, модальних значень: а) власне припущення або передчуття мовця щодо події, яка незабаром станеться, чи стану, який невдовзі настане, або ж якості певного предмета: 台風がどうやら来そうだ。Усе вказує на те, що незабаром прийде тайфун; この金魚が一番元気そうですね。Ось ця золота рибка виглядає жвавішою за інших; あと一ヵ月は暑そうだね。Схоже на те, що іще з місяць буде спекотно (加藤泰彦, 福地務, 1995: 118-120); б) трансляція повідомлення, отриманого з певного інформаційного джерела чи сукупності джерел (часто джерело експлікується за допомогою формантів ~によると чи ~では, які також можна вважати модальними операторами або складовими операторів), почутого від певної особи чи кількох осіб (в японській лінгвістиці така модальність позначається терміном 伝聞): 台風が来るそうだ。Повідомляють, що насувається тайфун; 彼は風邪をひいたそうだ。Кажуть, він застудився (加藤泰彦, 福地務, 1995: 118]. Цей модальний оператор має такі синонімічні засоби, як ~ということだ та ~とのことだ, що відрізняються стилістичним забарвленням, характерним для текстів офіційно-ділового різновиду мовлення.

Модальний оператор ~ようだ, як і розглянутий попередньо, має дві головні, кардинально відмінні, іпостасі свого функціонування: а) у достовірності змісту цілковитої впевненості немає, але дуже схоже на те, що це правда: この種類のブドウは一般に甘いようだ。Виноград цього сорту переважно солодкий; 発音から察するに、彼は

どうやらフランス人のようだ。Судячи з його вимови, він має бути французом (加藤泰彦, 福地務, 1995: 122); б) від початку всім зрозуміло, що зміст не відповідає дійсності, але щось мислиться як вельми подібне до чогось іншого (має місце метафоричне перенесення або метонімічний зсув): 桜の花が散って、雪が降ったようだ。Пелюстки сакури осипались, неначе сніг (加藤泰彦, 福地務, 1995: 122).

Якщо говорити про модальний оператор ~らしい, то перша з його функцій пов'язана з модальністю припущення, яке робиться на різних підставах, формується з урахуванням різної інформації, часто в її сукупності, причому іноді навіть важко встановити, що саме лягло в основу умовиводу мовця: 彼は来年博士論文を出すらしい。Схоже на те, що наступного року він подасть до захисту докторську дисертацію; 今年の冬は例年より暖かいらしい。Схоже, зима цього року буде теплішою, ніж зазвичай (加藤泰彦, 福地務, 1995: 124). Друга функція цього модального оператора обумовлюється прагненням мовця наголосити на таких характеристиках змісту висловлення, як природність (чогось), притаманність (якоїсь ознаки чомусь), прогнозованість (традиційного розвитку подій, якщо йдеться про певну особу, річ чи явище або ж добре відому реципієнтові інформації категорію осіб, речей чи явищ): 彼女は、みるからに看護婦さんらしい。Вона має вигляд медсестри; 彼の態度は、いかにも教師らしい。Він поводиться так, неначе працює викладачем (加藤泰彦, 福地務, 1995: 125).

Обґрунтовуючи значущість наведених вище даних з точки зору лінгводидактики, вважаємо за необхідне зазначити, зокрема, що в японській культурі неабияке значення має те, з якого джерела було отримано інформацію, і наскільки ця інформація є достовірною. Тут, як і в багатьох інших випадках, бачимо, що на перший план виходить прагматика. Підтверджує і яскраво ілюструє це, зокрема, категорія модальності. Розглядаючи модальність достовірності як лінгводидактичну проблему, наведемо типову схему презентації навчального матеріалу, присвяченого застосуванню у мовленнєвій практиці японців низки модальних операторів, яку пропонує Ічікава Ясуко. Отже, викладач просить студентів уявити тістечко (можна показати зображення) й обрати з трьох речень найвлучніше для опису саме цієї ситуації: 1) このケーキはおいしそうだ; 2) このケーキはおいしいようだ; 3) このケーキはおいしいらしい. Вибір першого варіанту аргументується тим, що студенти безпосередньо сприймають тістечко за допомогою органів зору і роблять

висновок (припущення), базуючись на зовнішньому вигляді предмета. Другий і третій варіант можуть бути обрані у разі, якщо є інформація з інших джерел, наприклад, враження (досвід) інших людей (викладач підкреслює: для того, щоб так сказати, необхідно здобути інформацію). І тут пропонується зосередити увагу на двох моментах: по-перше, за яких обставин було здобуто інформацію, і, по-друге (що надзвичайно цікаво й дещо несподівано), – наскільки мовець зацікавлений у цій інформації. Обставини, про які говорилося, можуть стосуватися як безпосереднього (вигляд, запах, дотик), так і опосередкованого (у вітрині, по телебаченню, з чієїсь розповіді) сприйняття об'єкта. Якщо ж говорити про зацікавленість в інформації, слід зважати, насамперед, на психоемоційний стан автора повідомлення. Так, перед нами може бути людина, яка зголодніла, полюбить тістечка, давно хотіла скуштувати саме таке тістечко тощо. Або ж, навпаки, – людина не голодна, не їсть солодке, не надто полюбить тістечка. У першому випадку рівень зацікавленості інформацією буде високим, а в другому, відповідно, – низьким. При цьому, обставини здобуття інформації поступаються рівневі зацікавленості, і пояснюється це напрочуд лаконічно й доступно, за допомогою простих прикладів із життя: може статися так, що друг пригостив вас тістечком (безпосереднє сприйняття об'єкта), але ви не голодні, а буває так, що слинки течуть уже від згадування про смаколик.

З урахуванням цих параметрів (і саме у такий спосіб) пропонується виводити функціональні особливості для кожного із формальних засобів вираження модальності. Наприклад, *~そう* да використовується в обставинах безпосереднього сприйняття об'єкта за умов великої зацікавленості мовця в інформації; *~よう* да зустрічаємо як за безпосереднього, так і за опосередкованого сприйняття, а зацікавленість може бути як доволі великою, так і ближче до середньої; *~らしい* зазвичай сигналізує про опосередкований характер сприйняття об'єкта, а також про середній чи низький рівень зацікавленості автора повідомлення в інформації (市川, 2010).

Тепер розглянемо функціонування модального оператора *~まい*, головною особливістю якого є те, що він належить до категорії «заперечних модальних операторів» (否定のムード表現), виявляє на цій підставі спорідненість із такими засобами, як *~かもしれない*, *~にちがいない*, *~とは限らない*, *~わけではない*, *~はずはない*, але така спорідненість вбачається, насамперед, на формальному рівні. Що ж

до семантики, то таким, що, так би мовити, прозоро заперечує весь факт є, найвірогідніше, лише модальний оператор *~まい*. Як і переважна більшість попередньо проаналізованих засобів вираження модальності, *~まい* має два головні функціональні призначення: по-перше, це вказівка на те, що достовірність чи вірогідність вираженого у диктальній частині дорівнює нулю, а по-друге – доволі експресивна маніфестація мовцем свого переконання у тому, що дію, про яку йдеться у диктальній частині, виконувати не варто, або ж він не має жодного бажання (наміру) це робити (у такому разі підметом завжди виступатиме перша особа): 恐らく、彼らはこの提案に反対することはあるまい。 *Мабуть, вони не будуть проти цієї пропозиції*; 君には、彼の気持ちが決してわかるまい。 *Мені здається, тобі ніяк не збагнути, що він відчуває*; 二度と、彼の言い分はきくまい。 *Ніколи більше його не слухатиму!*; 約束の時間に決して遅れまい。 *У жодному разі не буду спізнюватися на зустріч* (加藤泰彦, 福地務, 1995: 131).

Модальний оператор *~かもしれない* має форму заперечення, проте використовується для вираження припущення доволі широкого спектру і не означає заперечення як такого. Мовець виражає за його допомогою своє суб'єктивне припущення, ступінь достовірності якого порівняно низький, – просто наголошується на тому, що така вірогідність існує: ひょっとすると、彼はもう家に帰ったかもしれないね。 *Не виключено, що він уже повернувся додому*; あるいは、君の方が正しいかもしれない。 *Ну, або тоді, можливо, ти маєш рацію*. Зрідка модальний оператор *~かもしれない* може вживатися у формі минулого часу: 彼は危ないところで骨を折るかもしれないかった。 *Було небезпечно, і він міг отримати перелом* (加藤泰彦, 福地務, 1995: 133–134).

Що ж до модального оператора *~にちがいない*, то він, навпаки, використовується для вираження досить глибокої переконаності мовця у достовірності інформації, поданої у диктальній частині: 彼の性格からして、よほど悩んでいるにちがいない。 *Знаючи його характер, одразу розумієш, що йому зараз дуже важко*; この分では、あと一週間は真夏の晴天が続くにちがいない。 *Усе свідчить про те, що має бути ще десять тиждень гарної літньої погоди* (加藤泰彦, 福地務, 1995: 134–135).

Наступним нашим кроком був аналіз семантико-функціональної групи висловлень з модальними операторами, функціональне призначення яких – передати ставлення мовця до змісту власного повідомлення. При цьому відбувається тран-

сляція співрозмовникові емоційно-психологічного фону, пов'язаного у свідомості адресанта із фрагментом дійсності, описаним у диктальній частині. До цієї групи належать такі оператори, як *～はずだ*, *～わけだ*, *～ものだ*, *～ことだ*, *～のだ*, *～ところだ* та інші. Опис результатів ґрунтовного аналізу кожного з них зайняв би доволі багато обсягу, тож обмежимося прикладом модального оператора *～はずだ*, який слугує: по-перше, для передачі умовиводу мовця щодо вираженого у диктальній частині змісту або для наголошення на значенні цього змісту: *彼は、今まで毎回出席していますから、余程の事がなにかぎり、来るはずです。До цього часу він був присутній щоразу. Отже, якщо не сталося нічого серйозного, має прийти*; по-друге, для пояснення додаткових обставин та причинно-наслідкових зв'язків, дотичних до змісту диктальної частини: *なるほど、彼は来ないはずだ。今、アメリカにいるんですから。Так! Звісно ж, він не прийде. Він же зараз в Америці* (加藤泰彦, 福地務, 1995: 136–138).

Висновки. Аналіз семантико-функціональних особливостей засобів репрезентації модальності

у сучасній японській мові з позицій лінгводидактики дозволив дійти низки важливих висновків, а саме: 1) схеми репрезентації модальності у мові класифікуються на теренах Японії переважно за семантико-функціональним та структурно-морфологічним критеріями з обов'язковим урахуванням чинників мовця й адресата; 2) найбільший інтерес з погляду лінгводидактики становлять допоміжні елементи, що приєднуються до форм присудка; 3) у процесі дослідження категорії модальності, як й інших категорій японської мови, слід у першу чергу орієнтуватися на формальні показники, а також доносити цю необхідність до здобувачів освіти; 4) достатньо ефективним та наочним видається виділення двох великих семантико-функціональних груп засобів репрезентації модальності в японській мові: суб'єктивне припущення та аксіологічна модальність; 5) на практичних заняттях з японської мови варто наголошувати на тому, що в японській культурі має значення джерело отримання інформації, а також її достовірність, і це доволі яскраво ілюструється категорією модальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асадчих О.В., Філонова В.О. Основи методики навчання усного японського монологічного мовлення на початковому рівні у вищій школі : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бурого, 2018. 156 с.
2. Бріцин В.М., Мозгунов В.В. Когнітивні аспекти теорії модальності. *Мовознавство*. 2013. № 2-3. С. 128–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2013_2-3_10 (дата звернення: 10.07.2023).
3. Мізін К. Верифікація лінгвокультурної своєрідності німецьких концептів за допомогою мовних корпусів. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 3. С. 208–213. URL: <https://rgf.vnu.edu.ua/index.php/rgf/article/view/42/41> (дата звернення: 10.07.2023).
4. Москальов Д.П. Особливості функціонування модальних усталених граматичних конструкцій сучасної японської мови : монографія. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017. 194 с.
5. Юхимець С.Ю. Лінгвістичні проблеми навчання майбутніх викладачів англійської мови просодичних засобів передавання модальних значень в іншомовному дискурсі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2010. № 11. С. 182-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvripu_2010_11_25 (дата звернення: 10.07.2023).
6. 市川保子. 国際交流基金 – 日本語教育通信 文法を楽しく「そうだ / ようだ / らしい」(1). 国際交流基金(JF) *The Japan Foundation*. 2010/12/24. URL: <https://www.jpf.go.jp/j/project/japanese/teach/tsushin/grammar/201012.html> (дата звернення: 10.07.2023).
7. 井上 優. モダリティ. 方言文法調査ガイドブック. 2002. 133–150 頁. URL: https://www2.ninjal.ac.jp/takoni/DGG/09_modarityi.pdf (дата звернення: 10.07.2023).
8. 加藤泰彦, 福地務. テンス・アスペクト・ムード. 東京 : 荒竹出版, 1995. 169 頁.
9. 蒲谷宏, 川口義一, 坂本恵. 敬語表現. 東京 : 大修館書店, 1998. 236 頁.
10. 日本語百科大事典 : 大型本 / 編者代表: 金田一 春彦, 林 大, 柴田 武. 東京 : 大修館書店, 1995. 1505 頁.
11. 日本語文法大辞典 / 編者: 山口 明穂, 秋本 守英. 東京 : 明治書院, 2001. 976 頁.

REFERENCES

1. Asadchykh OV, Filonova VO (2018) *Osnovy metodyky navchannia usnoho yaponskoho monolohichnoho movlennia na pochatkovomu rivni u vyshchii shkoli* [Basics of teaching methods of oral Japanese monologue speech at the elementary level in higher education] : monograph. Kyiv : Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 156. [in Ukrainian].
2. Britsyn VM, Mozghunov VV (2013) *Kohnityvni aspekty teorii modalnosti*. [Cognitive aspects of modality theory] *Movoznavstvo*. Vol. 2–3. 128–148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2013_2-3_10 (accessed 10 July 2023). [in Ukrainian].
3. Mizin K. (2017) *Veryfikatsiia lnhvokulturnoi svoieridnosti nimetskykh kontseptiv za dopomohoiu movnykh korpusiv*. [Verification of linguistic and cultural originality of German concepts using language corpora] *Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European*

National University. Vol 3. 208–213. URL: <https://rgf.vnu.edu.ua/index.php/rgf/article/view/42/41> (accessed 10 July 2023). [in Ukrainian].

4. Moskalyov DP (2017) *Osoblyvosti funktsionuvannia modalnykh ustalenykh hramatychnykh konstruktsii suchasnoi yaponskoi movy* [Functional features of modal set grammatical constructions in modern Japanese] : monograph. Kyiv : Borys Grinchenko Kyiv University. 194. [in Ukrainian].

5. Yukhymets SY (2010) *Linhvistychni problemy navchannia maibutnikh vykladachiv anhliiskoi movy prosodychnykh zasobiv peredavannia modalnykh znachen v inshomovnomu dyskursi*. [Linguistic problems of teaching future English lecturers prosodic modality units in the foreign language discourse] Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K.D. Ushynskoho. *Linhvistychni nauky – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushinsky. Linguistic sciences*. Vol 11. 182–189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpupu_2010_11_25 (accessed 10 July 2023). [in Ukrainian].

6. Ichikawa Yasuko (2010) *Kokusaikōryūkin – Nihongo kyōiku tsūshin – Bunpō o tanoshiku ‘sōda/yōda/rashī’ (1)*. [The Japan Foundation – Japanese Education Newsletter – Enjoying Grammar ‘sōda/yōda/rashī’ (1)] *Kokusaikōryūkin (JF) The Japan Foundation*. URL: <https://www.jpf.go.jp/j/project/japanese/teach/tsushin/grammar/201012.html> (accessed 10 July 2023). [in Japanese].

7. Inoue Masaru (2002) *Modariti. [Modality] Hōgen bunpō chōsa gaidobukku – Dialect Grammar Research Guidebook*. 133–150. URL: https://www2.ninjal.ac.jp/takoni/DGG/09_modariti.pdf (accessed 10 July 2023). [in Japanese].

8. Katō Yasuhiko, Fukuchi Tsutomu (1995) *Tensu Asupekuto Mūdo. [Tense. Aspect. Mood] Tōkyō : Aratakeshuppan*. 169. [in Japanese].

9. Kabaya Hiroshi, Kawaguchi Yoshikazu, Sakamoto Megumi (1998) *Keigo hyōgen. [Honorific Expressions] Tōkyō : Taishūkanshoten*. 236. [in Japanese].

10. *Nihongo hyakka daijiten (1995) [Encyclopedia of the Japanese Language] : Large-size book*. Chief editors: Kindaichi Haruhiko, Hayashi Ōki, Shibata Takeshi. Tōkyō : Taishūkanshoten. 1505. [in Japanese].

11. *Nihongo bunpō daijiten (2001) [Encyclopedia of Japanese Grammar] Editors: Yamaguchi Akiho, Akimoto Morihide*. Tōkyō : Meijishoin. 976. [in Japanese].